

Een evaluatie van Kennis op Maat

Janita Sanderse, Amber Kuipers- ten Brummelhuis & Kiki Verheijen

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Intro

Het doel van de Kennis op Maat (KoM) regeling is het bieden van handelingsperspectief aan MKB-ers om nieuwe kennis en inzichten in de praktijk toe te passen. Het is momenteel onduidelijk in welke mate bestaande kennis uit onderzoek en praktijk leidt tot concrete handelingsperspectieven voor MKB-ers en of/hoe zij daar gebruik van maken. Het is daarvoor belangrijk te begrijpen wat MKB-ers bevordert en belemmert in het toepassen van deze kennis ontwikkelt in KoM projecten.

Een gebrek aan inzicht heeft mogelijk tot gevolg dat waardevolle kennis onbenut blijft en er niet optimaal gebruik wordt gemaakt van de resources die zijn geïnvesteerd om deze kennis te ontwikkelen. Daarnaast kan het er voor zorgen dat maatschappelijke doelen niet of minder worden gerealiseerd.

Om hier meer inzicht in te krijgen zijn in totaal 14 deelnemers van 5 KoM projecten geïnterviewd. De behoeftes, frustraties en motivaties zijn gebundeld en zijn beschreven in verschillende secties: de kracht van KoM, vaardigheden onderzoeker, succesfactoren, aandachtspunten, onvoorziene omstandigheden, externe communicatie en kennisborging en obstakels in kennisdeling. Deze zijn vervolgens samengevat en worden gepresenteerd als tips om ervoor te zorgen dat huidige en toekomstige KoM projecten met de inzichten aan de slag kunnen.

Inhoudsopgave

De Kracht van KoM

Vaardigheden Onderzoeker

Succesfactoren

Aandachtspunten

Onvoorziene
Omstandigheden

Externe Communicatie
& Kennisborging

Obstakels in Kennisdeling

Overzicht aan Tips

De Kracht van KoM

"Ik hoor wel eens wat van uit het veld, dat Wageningen steeds verder van de praktijk af komt te staan."
(Respondent E, case studie 2)

De quote geeft weer waarom de KoM regeling zo belangrijk is, omdat het als doel heeft praktijk en onderzoek bij elkaar te brengen. Volgens respondenten is het samen leren en elkaar inspireren wat KoM projecten zo succesvol maakt. Volgens veel deelnemers is dit de kracht van KoM projecten ([zie praktijkgericht](#)), ondanks de belemmeringen die ze mogelijk ervaren ([zie obstakels in kennisdeling](#)).

'een goede verbinding tussen theorie en praktijk en is hierdoor erg waardevol' (Respondent I, case studie 3).

KoM projecten brengen praktijk en onderzoek bij elkaar door gezamenlijk leren te faciliteren en door onafhankelijke wetenschappelijke onderbouwing te bieden.

Gezamenlijk Leren

Onafhankelijke
Wetenschappelijke Onderbouwing

De Kracht van KoM

Gezamenlijk Leren

Samen leren en inspireren is belangrijk voor respondenten:

“Sommige [deelnemers] die hebben al zoveel verschrikkelijk veel ervaring maar die leren toch iedere keer weer iets van zo'n [bijeenkomst]. Het is echt. Je bent nooit uitgeleerd wat dat betreft. Elkaar inspireren is wat dat betreft wel heel belangrijk, en werken aan hetzelfde doel.” (Respondent F, case studie 2)

Het met elkaar in gesprek gaan bevordert de uitwisseling van kennis, want *‘door het er met elkaar over te hebben kom je op ideeën en inspireer je elkaar’* (Respondent L, case studie 4). Op zo'n manier gezamenlijk van elkaar leren is belangrijk, maar dit vraagt wel een bepaalde proactieve houding, een bereidheid om met elkaar te sparren. Dit betekent ook dat sommige mensen minder geschikt zijn om deel te nemen aan KoM projecten. Het moet een wederzijdse kennisuitwisseling zijn om het tot een succes te brengen. Hoewel dit in lijn is met het doel van KoM regeling, blijkt uit de interviews dat dit niet in alle projecten ook daadwerkelijk succesvol gebeurt.

“Ja, ik voelde dat er best een hele hoop op mijn schouders belandde voor resultaten die behaald werden, omdat ik in die zin wel alle puntjes in bepaalde mate aanstip voor de [case studie 4].” (Respondent M, case studie 4).

Onafhankelijke Wetenschappelijke Onderbouwing

Een ander aspect wat voor deelnemers waarde toevoegt aan de combinatie van theorie en praktijk is dat de tests en onderzoeken gedaan worden door WUR. Dit zorgt volgens hun voor een onafhankelijke wetenschappelijke onderbouwing en validatie van resultaten. De WUR heeft niet als doel om deelnemers iets te verkopen en dat bevordert de uitwisseling van kennis.

“Zij zijn er bij gebaat dat onderzoek de praktijk in gaat. Je loopt tegen zaken aan bij techniek ontwikkeling en het is mooi dat je dit bij meerdere bedrijven kan testen en zo weer kan optimaliseren. Op die manier is er een stukje ondersteuning en onderbouwing richting hun doelgroep en de rol van WUR als onafhankelijke partij sluit hier goed aan.” (Respondent B, case studie 1).

Tips

- Benadruk het gezamenlijk leren en de onafhankelijke wetenschappelijke onderbouwing van WUR bij het benaderen van nieuwe deelnemers.

Vaardigheden Onderzoeker

Er zijn tijdens de interviews verschillende vaardigheden naar voren gekomen die gewaardeerd ofwel verbeterd kunnen worden bij de betrokken onderzoeker van de WUR. We moedigen onderzoekers daarom aan te reflecteren op de volgende vaardigheden en waar nodig actie te ondernemen.

Praktijkgericht

Open Houding &
Goed Luisteren

Reflectief

Vaardigheden Onderzoeker

Praktijkgericht

Het wordt gewaardeerd wanneer onderzoekers betrokken zijn bij de praktijk en erop gericht zijn handelingsperspectief te bieden. Niet iedereen is er van overtuigd dat hier voldoende aandacht voor is onder onderzoekers. De WUR wordt namelijk omschreven als een 'wetenschappelijk bolwerk' wat ver van de praktijk af staat (Respondent J, case studie 4 & Respondent E, case studie 2)

Handelingsperspectief bieden

Het is voor respondenten belangrijk dat onderzoek kennis wordt laten zien in de praktijk en dat te bespreken. Handelingsperspectief bieden is volgens respondenten voor bedrijven de manier om onderzoek kennis naar relevante informatie te vertalen en daarbij meerwaarde te creëren bij deelnemers aan KoM projecten.

"Als het in de praktijk getest wordt. Je kunt onderzoeksresultaten hebben; 'dit werkt heel goed' maar er hoort vertaling naar praktijk bij. Is de investering acceptabel? Hoeveel arbeidstijd kost het? Daarom is het belangrijk als je aan iets werkt, hoe maak je het praktijkrijk? [...] Kijk als je zegt: het werkt perfect als je een half uur iets bij het dier gaat doen, dan zegt die [deelnemer]: dat gaat hem niet worden, is te veel werk. Dan gaat het ook niet gebeuren. Dus belangrijk dat je het richt op de praktijk en zo inricht dat het te realiseren is." (Respondent G, case studie 2)

Zelfde taal spreken als deelnemer

Wat volgens één van de respondenten bijdraagt aan het overbruggen van de afstand tussen de onderzoeker en deelnemers, is dezelfde taal spreken:

"Ik spreek zelf makkelijk de taal van de deelnemer en dan is het vertrouwen er wel redelijk snel. Maar ik heb sommige collega's bewust buiten het project gehouden. Omdat ik vreesde voor dat er weer afstand zou komen dat ik vrees bepaalde dingen gezegd zouden worden waarvan ik dacht: Moet ik toch even zien te voorkomen. Ik denk dat dat misschien wel een tip is." (Respondent F, case studie 2)

Open Houding & Goed Luisteren

Het is belangrijk dat onderzoekers openstaan voor input van andere deelnemers en bereid zijn te leren van de praktijk en ook kijken naar andere universiteiten en onderzoeksinstellingen. Deelnemers uit de praktijk kunnen een heel andere ervaring hebben met een situatie en daar bepaalde ideeën over hebben. Respondenten gaven aan dat het KoM project echt een uitwisseling hoort te zijn, een wisselwerking van onderzoek, praktijk en techniek.

"Je moet gaan bewegen. En tegelijk moet je toch ook zeggen: vorige week zeiden jullie dat de tools heel belangrijk zijn en nu praten jullie helemaal niet meer over die tools. Hoe zit dat dan? En dus je moet ook wel een beetje eigen wijs vasthouden aan wat je zelf denkt wat belangrijk is, want zij zitten heel erg in die praktijk en soms missen ze ook wat of snappen ze het niet. [...] En dat is andersom ook. Ik snap ook niet alles en dan wordt het mij uitgelegd. Een stukje wederkerigheid, ik denk dat dat heel belangrijk is. Dus als je een onderzoeksvraag formuleert en je wilt echt de praktijk helpen, dan moet je het samen formuleren. Ja, en dan leg je uit waarom de vraag geen goede vraag is. Je beweegt een beetje naar elkaar toe zodat je op één lijn zit, want anders bestaat er de kans dat je iets levert wat niet wordt gebruikt. Je moet iets ontwikkelen wat kennis uit twee werelden samenbrengt en waar de praktijk mee verder kan." (Respondent K, case studie 4)

Toch wordt door respondenten aangegeven dat de onderzoekers niet altijd lijken open te staan voor alternatieve zienswijze. Er wordt door meerdere respondenten gespeculeerd dat dit komt door de wijze van financiering wat leidt tot een erg sturende rol vanuit WUR ([zie evenredige financiële verdeling](#)).

Vaardigheden Onderzoeker

Reflectief

Toegeven gebrek aan kennis/ vaardigheden en daarop acteren

Openstaan voor aanvullende en alternatieve kennis van andere actoren, zoals besproken in de vorige sectie, gaat samen met reflectie op (een gebrek aan) kennis en vaardigheden van de onderzoeker. In één van de KoM projecten werd het gewaardeerd dat de onderzoeker, geconfronteerd met alternatieve zienswijze, hier verder in ging verdiepen en er later centraal op terug kwam.

“Je kunt natuurlijk zeggen: we hebben het onderzocht en er kwam dit uit. Maar dat is een onderzoek. Dat is een situatie die misschien afwijkt van de praktijk bij boeren. Ik denk dat je moet oppassen met heel zwart wit zeggen: dit is het resultaat van wat is onderzocht, dus is het zo.” (Respondent G, case studie 2)

Onderzoekers weten niet altijd wat er speelt en het is belangrijk dat ze dat durven toe te geven. Ook beschikken zij niet allemaal over dezelfde vaardigheden. Het is daarom belangrijk te reflecteren en open te communiceren over beperkingen. Niet iedere onderzoeker is even vaardig in het geven van een workshop en het overbrengen van kennis. In dat soort gevallen is het belangrijk daarop in te spelen en hulp in te schakelen van iemand die kan ondersteunen.

“Wat ook de kennisdeling belemmert is dat de ene persoon wat theoretischer is dan de ander, en soms niet zoveel verstand heeft van hoe het er in de praktijk aan toegaat. [Hoe ga je daarmee om?] Ja, dan heeft iemand wat geschreven en dan wordt het helemaal afgeschoten. Hoe lost je dat op? Je zit natuurlijk altijd in twee verschillende werelden. Onderzoek en theorie zijn zeker relevant. Want [deelnemers] die zijn bezig met [beroepsfocus], en kunnen niet altijd een degelijk onderzoeksopzet opzetten. Dus die poneren soms stellingen waarvan ik denk leuk gezegd, maar is dat nou wel zo? Dus wij hebben echt wel wat te bieden. Maar aan de andere kant hebben we soms ook helemaal geen idee wat er speelt in de praktijk. En als jij dan in gesprek gaat met de praktijk, dan moet je dat ook durven zeggen. En dat durft niet iedereen want dat is gewoon eng. Je moet durven zeggen: ik heb er totaal geen ervaring mee, maar dat durft niet iedere onderzoeker te zeggen tegen de andere partij. Dat is iets waar je echt op moet letten. En niet iedereen is daar even sterk in.” (Respondent K, case studie 4)

Niet overschatten van eigen capaciteit

Naast reflecteren op kennis, moedigen respondenten de WUR onderzoekers aan te reflecteren op hun belastbaarheid en tijdsinvestering in het KoM project. Een punt van zorg is namelijk voldoende capaciteit:

“Onderzoekers hebben veel te veel hooi op de vork. In dit project valt dit wel mee maar over het algemeen vind ik echt dat onderzoekers zich beter met minder zaken tegelijk kunnen bezig houden want zo creëer je kwaliteit in plaats van kwantiteit.” (Respondent A, case studie 1)

Respondenten uit verschillende projecten geven aan dat de WUR onderzoekers te druk zijn. Dit uit zich bijvoorbeeld in mails die 's avonds laat nog worden verstuurd en waar respondenten de druk voelen meteen te antwoorden. Het wordt ook bevestigd door de onderzoekers zelf, die aangeven minder te kunnen doen in een project dan zij zouden willen, simpelweg omdat ze de tijd niet hebben.

Hier is echter niet enkel reflectie door de onderzoeker voor nodig, maar ook structurele support vanuit de WUR. Zo kan de WUR toegang tot mensen met meer projectmanagement ervaring inzetten ter ondersteuning van de onderzoeker, die vervolgens zich meer kan focussen op de inhoud en onderzoeksmethodologie.

Vaardigheden Onderzoeker

Tips

- Denk na hoe je deelnemers tegemoet kunt komen in hun behoefte voor handelingsperspectief.
- Communiceer op een toegankelijke manier met deelnemers.
 - Gebruik termen die bekend zijn bij de doelgroep.
- Sta open voor ideeën, perspectieven en kennis uit de praktijk.
- Durf de limitaties van eigen kennis en vaardigheden toe te geven.
- Wees realistisch en open over eigen tijdsinvestering en belastbaarheid.
- Organiseer begeleiding vanuit WUR voor projectleiders, denk daarbij aan:
 - Intervisie om als KoM projectleiders elkaar verder te helpen.
 - Een training om bepaalde projectmanagementvaardigheden te ontwikkelen.
 - Contact met ervaren projectleiders.

Succesfactoren

In de interviews werden respondenten gevraagd naar factoren die de uitwisseling van kennis bevorderde. De verschillende antwoorden hebben wij gebundeld en hier zijn 5 succesfactoren uitgekomen die bestaan uit:

Betrokkenheid & Eigen
Verantwoordelijkheid

Afwisseling Online & Offline

Tactische Inzet
van Stakeholders

Duidelijke Doelen &
Afspraken

Vertrouwen

Succesfactoren

Betrokkenheid en Eigen Verantwoordelijkheid

De geïnterviewden gaven aan dat betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid van deelnemers samenwerking bevorderde en leidde tot positieve resultaten. Maar diverse projectleiders gaven aan dat het lastig is bepaalde partijen aan te trekken en betrokken te houden.

“Samenwerking met de bedrijven gaat goed en bedrijven stellen zich ook actief op. Wat beter kan is dat telers ook echt mee doen na commitment maar het is gewoon erg lastig om mensen te verplichten deel te nemen aan iets. Het project wordt gefinancierd en telers hoeven geen eigen bijdrage te leveren waardoor het best wel vrijblijvend wordt. Aan de andere kant denk ik ook dat telers afhaken wanneer je wel een bijdrage zou vragen. Kortom, het is lastig om balans te zoeken in het minder vrijblijvend maken van deelname. Een regionale aanpak helpt al iets omdat telers elkaar onderling ook mee moeten krijgen. Daarom hebben we ook ingezet op de drie regionale studiegroepen.” (Respondent A, case studie 1)

De vrijblijvendheid van deelnemers kan dus een uitdaging zijn bij KoM projecten. Hieronder de factoren die betrokkenheid en verantwoordelijkheid hinderen ofwel stimuleren:

- Beschikbare tijd
- Actief betrekken en enthousiasmeren
- Evenredige financiële verdeling
- Erkenning
- Transparantie
- Support door georganiseerde sector

Beschikbare tijd

Een obstakel in het creëren van betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid is de matige opkomst van deelnemers. Eén van de aanleidingen hiervan is het hoge aantal studiegroepen. *‘Je merkt dan toch dat [deelnemers] makkelijker worden in het last minute cancelen van hun deelname aan een studiegroep en zodoende worden de studiegroepen wel georganiseerd maar slecht bezocht en dat is zonde van de tijd.’* (Respondent A, case studie 1). Een andere aanleiding die wordt genoemd voor matige opkomst zijn evenementen die te gefragmenteerd zijn. Het is daarom belangrijk dat bijeenkomsten goed worden voorbereid en het doel vooraf bekend gemaakt wordt en deelnemers daarvan op de hoogte worden gesteld.

Dit obstakel is terug te leiden naar de hoeveelheid beschikbare tijd van een deelnemer en de meerwaarde van deelname. Ondernemers zijn druk met hun dagelijkse bezigheden. Tijd besteed aan het KoM project is tijd die niet naar de klant of het werk van de deelnemer gaat. Wanneer het niet lukt de groep compleet te hebben is dat een belemmering voor de voortgang van het project. En zelfs wanneer bijeenkomsten online zijn hebben sommige ondernemers een dusdanig drukke werkdag dat er iets tussenkomt.

Er is geen makkelijke oplossing voor dit obstakel. In plaats daarvan beveelt respondent G (case studie 2) aan om te kijken hoe de optimale uitwisseling kan worden gecreëerd. Bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat een bijeenkomst later teruggekeken kan worden en uitwisseling via een app groep stimuleren. Dit om de continuïteit in uitwisseling te blijven waarborgen gedurende het project. Besteedt daarnaast tijd aan goede time management en het stellen van realistische en korte termijn doelen die bij te sturen zijn in geval van tijdnood.

Succesfactoren

Betrokkenheid & Eigen Verantwoordelijkheid

Actief betrekken en enthousiasmeren

Het betrekken en enthousiasmeren is een uitdaging, vanwege iedereen's drukte. Eén respondent zegt hierover:

"Iedereen heeft het druk. In onze branche is het ook heel druk. Als je mensen zover krijgt om mee te doen met een onderzoek, dan is het soms moeilijk om ze bij de les te houden. Dus dan heb je toch iemand nodig als onze projectleider, die ze er weer bij trekt. Je moet mensen wel in een bepaalde flow houden, en dat kan ze wel." (Respondent L, case studie 4)

Dit wordt ondersteund door een andere respondent die benadrukt dat wanneer deelnemers geen actieve houding hebben daarover in gesprek gegaan moet worden, omdat anderen er wel tijd, energie en geld in steken en dat niet eerlijk is tegenover hen.

Volgens verschillende respondenten wordt betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid gestimuleerd wanneer je deelnemers uitnodigt mee te denken 'Dat creëert het gevoel dat je met zijn allen ergens aan werkt.' (Respondent K, case studie 4)). Uit reacties werd duidelijk dat betrokkenheid van deelnemers wordt gestimuleerd door ze structureel onderdeel te laten zijn van het (onderzoek)proces. Wat hier aan bijdraagt is het voldoende informeren en individueel bevragen van de deelnemers, om te informeren hoe ver ze zijn en hoe het gaat. 'Ik app ook individueel met de deelnemer en de dierenarts hoor. En daarmee haal je dus die afstand gewoon weg.' (Respondent F, case studie 2). In één KoM project werden deelnemers niet voldoende betrokken bij een eindproduct waardoor respondent M niet achter het product stond.

Daarnaast geven respondenten aan dat het helpt wanneer de onderzoeker die de leiding heeft over het KoM project enthousiast is en dit overbrengt aan en deelt met de andere deelnemers. Dit heeft een aanstekelijke werking. Waardoor deelnemers zich meer betrokken voelen en eigen verantwoordelijkheid wordt gestimuleerd.

Evenredige financiële verdeling

Een factor die bijdraagt aan een positieve opvatting van ondernemers over het KoM project, is wanneer het voor hun aantrekkelijk wordt gemaakt. Respondenten geven aan dat het makkelijker is onderzoeksresultaten in de praktijk toe te passen als dat economisch aantrekkelijk is. Dit kan door ondernemers financieel te steunen of ervoor te zorgen dat de onderzoekskennis makkelijk en snel te implementeren is ([zie handelingsperspectief](#)). Volgens respondenten heeft de structuur van de begroting invloed op de invulling van het KoM project. Denk bijvoorbeeld hier aan het aantal monitoringsmomenten die binnen het budget passen, en het aantal uren dat partijen er in-kind in steken.

Een respondent geeft aan dat het geld evenrediger verdeelt zou moeten worden om meer betrokkenheid te krijgen "Ik hoor vaker terug van bedrijven in het dat het hun tegenhoudt om deel te nemen omdat geld niet evenredig verdeeld wordt en ze dan het gevoel hebben dat de kennis die uit een onderzoek komt wordt opgeslokt door de WUR en dat de WUR er ook met de subsidie en het meeste geld vandoor gaat." (Respondent H, case studie 3).

Succesfactoren

Betrokkenheid & Eigen Verantwoordelijkheid

Erkenning

Deelnemers investeren tijd, geld en werkzaamheden. Het is belangrijk voor de deelnemers dat de projectorganisatie dat ziet en erkent en dat zij zich volwaardige partners voelen in het project.

Transparantie

Uit de interviews blijkt dat respondenten graag meer transparantie willen, zoals over de financiële verdeling ([zie evenredige financiële verdeling](#)). Maar ook transparantie wanneer het gaat om de capaciteit van de onderzoeker en diens (gebrek aan) vaardigheden ([zie reflectief](#)). Daarnaast is het belangrijk om openheid en transparantie te hebben rond de belangen van deelnemers ([zie verschillende belangen bij stakeholdermanagement](#)). Meer transparantie zal ervoor zorgen dat deelnemers beter weten waar zij aan toe zijn en maakt het mogelijk bepaalde onderwerpen bespreekbaar te maken.

Support door georganiseerde sector

Een andere respondent gaf aan dat het bevorderend zou werken als de georganiseerde sector, waaronder controlerende instanties, het project ondersteunen en een actievere rol nemen.

"Belangrijk medium is dat de georganiseerde sector het ondersteunt. Als de sector het niet ondersteunt gaat iedereen achterover zitten en afwachten. Dan gebeurt er niet zoveel. 'Als dingen die getest worden in de praktijk ook gedragen worden door controlerende instanties dan is het voor [deelnemer] makkelijker daar een keuze in te maken."
(Respondent G, case studie 2).

Succesfactoren

Afwisseling Online & Offline Bijeenkomsten

Door Covid-19 waren alle projecten gedwongen om bijeenkomsten anders in te richten. Bijeenkomsten werden online gehouden in plaats van fysiek. Over het algemeen werd het motiveren van deelnemers via online bijeenkomst lastig bevonden. Een deelnemer legt uit: *Project heeft lang geduurd zonder live meetings en dan zie je de interesse en motivatie om te monitoren echt wel afnemen* (Respondent H, case studie 3).

Desalniettemin, heeft de online bijeenkomst wel stand gehouden na de versoepeling van de corona-maatregelen. Het organiseren van online bijeenkomsten heeft ook positieve effecten. Zo ervaaarde ze in één project dat de deelname van boeren in online bijeenkomsten groot was omdat het voor hen gemakkelijker was om deel te nemen. Een projectleider gaf aan een online bijeenkomst zich goed dient voor het efficiënt delen van kennis in een korte tijd. Daarnaast zijn ze vanuit een organisatorisch perspectief makkelijker en sneller te organiseren. In één project heeft het gedwongen organiseren van kleinere bijeenkomsten door Covid-19 geholpen in het voorzien van de behoeftes van verschillende doelgroepen:

"Wel verrassende wending waardoor het wat heeft opgeleverd. We konden niet naar de bredere bijeenkomsten die in eerste instantie gepland stonden maar wel kleinere bijeenkomsten waarin doelgroepen zijn geselecteerd (service bedrijven, [deelnemers], dierenartsen etc.). Behoeftes en ideeën per doelgroep zijn anders zijn we achter gekomen tijdens deze kleinere bijeenkomsten. Zodoende op een spoor beland om naar de behoeftes per doelgroep te gaan kijken." (Respondent J, case studie 3).

Fysieke bijeenkomsten worden zeker als belangrijk en nuttig ervaren door diverse geïnterviewden. Zo legt een projectleider uit dat een fysieke bijeenkomst zich goed leent voor het hebben van rijke discussies. Fysieke bijeenkomsten zorgen er ook voor dat deelnemers hetzelfde zien en ervaren, wat helpt als referentiepunt voor latere discussies.

Een fysieke bijeenkomst is een hele tijdsinvestering voor deelnemers. Een project heeft daarom de deelnemers in drie groepen verdeeld op basis van regio's om zo de reisafstand zo kort mogelijk te houden. Daarnaast maken bijna alle geïnterviewde projecten gebruik van zowel fysieke als online bijeenkomsten.

Tactische Inzet van Stakeholders

Er zijn verschillende stakeholders die het contact met KoM deelnemers makkelijker maken en hun stimuleren actief te participeren. Hiervoor werd bijvoorbeeld genoemd dat ondersteuning vanuit de georganiseerde sector, zoals controlerende organisaties, bijdraagt aan betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid omdat er dan meer vertrouwen is onder de deelnemers. Andere stakeholders waarvan deelnemers aangeven dat belangrijke actoren zijn: brancheverenigingen en erfbetreders. In projecten waar al met deze partijen wordt samengewerkt geven respondenten aan dat de ervaring is dat zij de praktijk beter meekrijgen omdat er al een vertrouwensband is met deze partijen. Daarnaast zijn erfbetreders al bekend zijn met het bedrijf en de deelnemer en kunnen tijdens het KoM project meedenken met de ondernemer omdat zij beschikken over inzicht in het bedrijf. Brancheorganisaties en erfbetreders vormen een verbindende factor.

"Mijn ervaring binnen alle KoM projecten dus ook binnen dit project is dat deelnemers geneigd zijn de mening van hun reguliere adviseur mee te laten wegen. Erfbetreders waren niet betrokken bij dit project en eigenlijk zou het LNV hier ruimte voor moeten creëren binnen de KoM projecten. Voor langere termijn is dit ook beter, want adviseurs dragen dan ook de kennis uit naar [deelnemers] toe. Onderzoekers kijken over het algemeen toch meer naar techniek en adviseurs kijken naar de effecten op de [praktijk]. Het zou mooi zijn om de adviseurs ook actief te betrekken." (Respondent A, case studie 1)

Succesfactoren

Duidelijke Doelen & Afspraken

Een andere succesfactor die bijdraagt aan de praktische toepassing van onderzoeksresultaten zijn het maken van duidelijke afspraken en doelen. Niet enkel op projectniveau maar ook in relatie tot bijeenkomsten die georganiseerd worden. Vervolgens is het belangrijk de afspraken en doelen te communiceren met alle betrokken partijen, om er voor te zorgen ieders verwachtingen op één lijn zitten.

"Toen heb ik ook uitgesproken wat ik verwacht en hoop dat als wij een bijeenkomst hebben, Dat die ook voorbereid wordt. Ik ga niet naar de andere kant van het landafreizen om maar gewoon even leuk te kletsen over hoe het gaat. Dan wil ik ook dat wij een centraal thema bij de kop pakken of vraagstelling en daar dan ook gewoongericht op doorpraten. En dan ook gewoon zeggen: wat leveren we dan op het einde van de dag, want anders blijft het wat leuk tegen mekaar aan kletsen" (Respondent M, case studie 4).

Vertrouwen

De hiervoor genoemde factoren van '[betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid](#)': [actief betrekken en enthousiasmeren](#), [support door georganiseerde sector](#), [erkenning](#), [transparantie](#) en [duidelijke afspraken en doelen](#), dragen allen bij aan vertrouwen, een kernaspect voor het slagen van een KoM project. Evenals '[dezelfde taal spreken als deelnemer](#)' onder '[vaardigheden onderzoeker](#)'.

"Kernwoord is vertrouwen bij de doelgroep. Als techniek wordt aangeboden is het belangrijk dat [deelnemers] weten hoe betrouwbaar het is. Zijn de machines betrouwbaar? Dat is heel belangrijk met [sector]. Ook is het belangrijk wat het opleverten of het economisch dus interessant is. Door het hele proces speelt vertrouwen een grote rol en dat is iets wat tijd kost. KoM speelt daar een belangrijke rol in. Gelukkig hebben we nu een vierjarig project want met dit soort processen ben je er niet met twee jaar."(Respondent B, case studie 1).

Tips

- Maak afspraken over hoeveel tijd iedereen minimaal investeert in het project.
 - Wanneer mensen minder tijd investeren dan verwacht/ gehoopt, ga dan hierover met desbetreffende individu over in gesprek.
- Betrek en informeer deelnemers voldoende.
- Zorg ervoor dat bijeenkomsten later teruggekeken kunnen worden.
- Stimuleer uitwisseling via (groep's)whatsapp.
- Besteedt tijd aan goede time management.
- Stel realistische en korte termijn doelen die bijgesteld kunnen worden.

Aandachtspunten

Respondenten noemden een aantal punten die constant in de gaten gehouden zouden moeten worden in het projectmanagement van een KoM project die relateren aan stakeholder- en verwachtingsmanagement: verschillende belangen, behoeftes inventariseren en daarop inspelen, gedeeld vertrekpunt, en verwachtingen managen en bijstellen.

Verschillende Belangen

Behoeftes Inventariseren
& Daarop Inspelen

Verwachtingen Managen
Gedeeld Vertrekpunt
& Bijstellen

Verwachtingen Managen
& Bijstellen

Aandachtspunten

Verschillende Belangen

In KoM projecten wordt samengewerkt met verschillende type actoren die verschillende belangen hebben. Zoals ondernemers met commerciële belangen, onderzoekers met wetenschappelijke belangen, en gemeentes met beleidsmatige belangen.

Respondenten geven aan dat dit zowel een uitdaging is als een kracht:

'Vlekkeloos loopt dit soort projecten nooit. Kan gewoon niet, het is te groot. Toch wel te veel verschillende belangen' (Respondent F, case studie 2).

"Ik zie in dit project een combinatie van verschillende partijen, dat vult elkaar mooi aan. Alle perspectieven bij elkaar. Dan zie je natuurlijk de verschillende belangen. Maar dat is ook heel goed, hoe kijken anderen er tegen aan? Dan kun je daar weer van leren en daarmee denk ik dat je ook weer stapjes verder kunt komen." (Respondent G, case studie 2)

Omdat er zoveel verschillende belangen spelen is het belangrijk dat deelnemers daar open over zijn en dat het aandacht krijgt ([zie vertrouwen](#)). Bijvoorbeeld om te voorkomen dat deelnemers met commerciële belangen hun producten doordrukken voor eigen winst oogmerk. Maar ook om de resultaten zo relevant mogelijk voor alle deelnemers te maken ([zie doelgroep betrekken](#)):

"Behoeftes en ideeën zijn per doelgroep anders zijn we achter gekomen tijdens deze kleinere bijeenkomsten. Zodoende [zijn we] op een spoor beland om naar de behoeftes per doelgroep te gaan kijken. Vrij recent zijn er [studenten] betrokken om deze behoeftes te analyseren en hier komen zeker dingen uit." (Respondent J, case studie 3).

Behoeftes Inventariseren & Daarop Inspelen

Een voorbeeld van een KoM project waar behoeftes succesvol werden geïnventariseerd is case studie 3. Zij werden door corona gedwongen kleinere bijeenkomsten te houden, die zij per doelgroep vormgaven.

Verder is het volgens de respondenten goed om na te denken welk medium voor kennisdeling het best aansluit bij de doelgroep en wie die boodschap het beste kan overbrengen zoals erfbetreders of collega's ([zie stakeholders](#)). Het is belangrijk ook de doelgroep in dit proces mee te nemen om te zorgen dat de kennis uit KoM projecten daadwerkelijk aankomt.

Dit gebeurt nog niet overal, wat blijkt uit de volgende uitspraak:

"Er zijn filmpjes gemaakt voor lesmateriaal en daarin zijn enkele processen beschreven. De partij die dat beschreven heeft vond ik niet dermate geweldig dat ik denk nou dat raakt het. Die reactie kreeg ik ook echt terug vanuit de scholen. Ik denk ook dat, omdat dat je lesmateriaal ontwikkelt voor [leerniveaus], dan moet je ze ook vanaf begin af aan bij halen. Het had beter gekund." (Respondent M, case studie 4).

Meer over kennisdeling in het hoofdstuk [externe communicatie en kennisborging](#). Om goed aan te sluiten bij de doelgroep is het belangrijk dat WUR onderzoekers luisteren naar vragen uit de praktijk en bedrijfsleven betrekken waar gewenst ([zie open houding en goed luisteren en praktijkgericht](#)).

Aandachtspunten

📍➔ Gedeeld Vertrekpunt

Omdat er wordt samengewerkt met een diversiteit aan mensen die verschillende kennis, ideeën, verwachtingen en belangen hebben is het belangrijk een gezamenlijk vertrekpunt te creëren:

“omdat het kennisniveau van de van de [bepaalde groep deelnemers], die hadden eigenlijk geen kennis van [bepaald onderwerp], dus we moesten eerst nog helemaal daarin duiken voordat ze gezamenlijk op een op bepaald kennisniveau kwamen. En vervolgens moest dat ook nog eens naar de praktijk gebracht worden middels de applicatie die zij aan hun sensor hebben gekoppeld.” (Respondent N, case studie 5).

Zorgen voor een gedeeld vertrekpunt voorkomt verwarring en zorgt ervoor dat iedereen kan participeren.

☰ Verwachtingen Managen & Bijstellen

Verschillende belangen en behoeftes inventariseren en zorgen voor een gedeeld vertrekpunt draagt bij aan het managen ieders verwachtingen. Vroegtijdig die managen zorgt ervoor dat deelnemers niet met onrealistische resultaten verwachten.

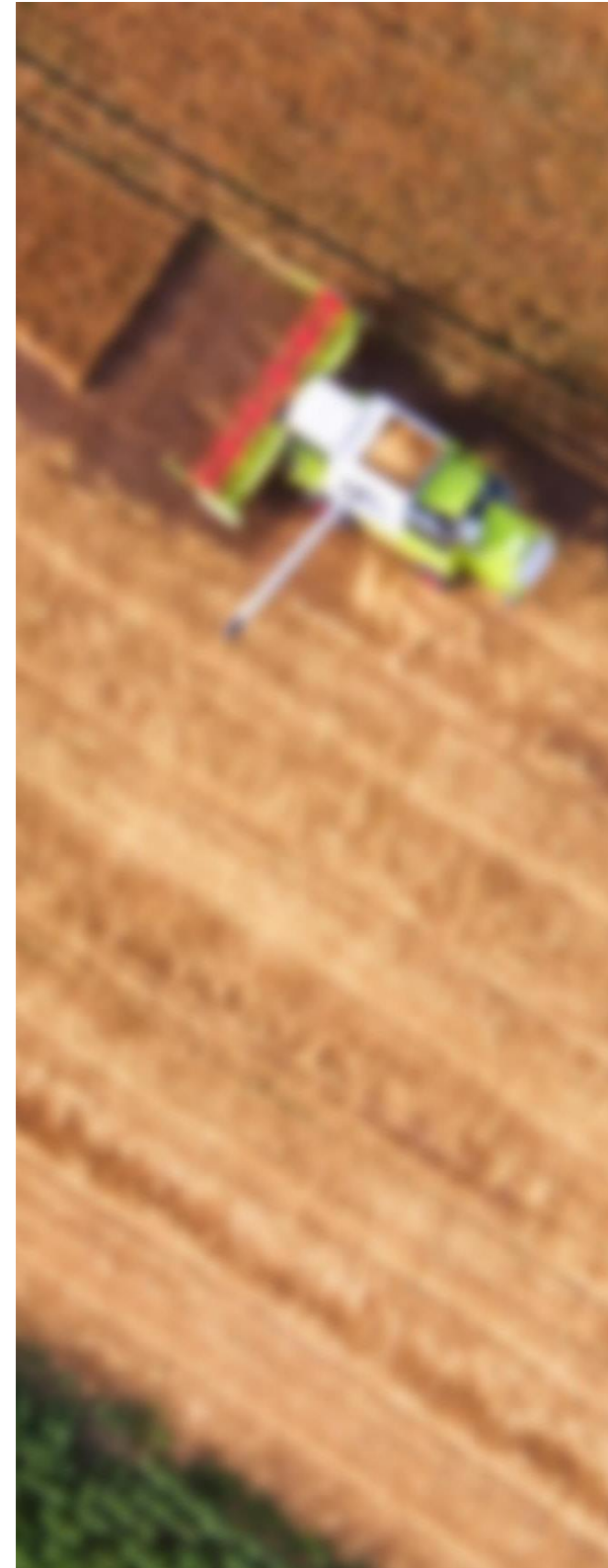
“[Heb je voorbeelden waarom het in het begin niet zo lekker liep?] Voornaamste verwachtingen bij [deelnemers]. Dit soort projecten kennen zij niet. Die gingen ervan uit dat het echt een onderzoeksproject was. Dat er onderzoek en testen gedaan werd. In het begin belangrijk om duidelijk maken dat we kennis delen en kleine dingen uitproberen. Maar we gaan geen grote proef opzetten.” (Respondent D, case studie 2).

Daarbij komend is het belangrijk dat er voldoende tijd en ruimte is voor deelnemers en projectorganisatie voor iedereen om vervolgens verwachtingen bij te kunnen stellen. Om zo met zijn allen samen verder te gaan in het project. Verwachten zijn van toepassing op verschillende aspecten van het KoM proces, zoals de uitkomsten, het proces, maar kan ook gaan over de testen die plaatsvinden:

“Nou dat er toch nog een stukje ontwikkeling nodig was om sensor en model bij elkaar te krijgen. Ja, dat was een ervaring die we niet zo hadden ingeschat en waar we een oplossing voor moesten vinden. Nou, daarmee hebben we de [deelnemers] eigenlijk wat in de wacht moeten zetten en de kennis was niet zo inzetbaar dan dat we dachten dat het was.” (Respondent N, case studie 5).

Tips

- Breng de verschillende verwachtingen, belangen en behoeftes in kaart:
 - Maak afspraken hoe daarmee om te gaan.
 - Denk na hoe daar op in gespeeld kan worden.
 - Stel verwachtingen bij wanneer deze onrealistisch zijn.
- Zorg voor een gezamenlijk startpunt bij iedere interactie tussen deelnemers.

Onvoorziene Omstandigheden

Covid-19

(Dier)ziekte

Tijdens de uitvoering van de verschillende KoM projecten hebben er enkele onvoorziene omstandigheden dit proces beïnvloed. Deze omstandigheden bestaan uit: Covid-19 en dierziektes. Hoewel projectorganisatie geen invloed heeft op deze omstandigheden is het belangrijk dat er vooraf en gedurende KoM projecten wordt nagedacht hoe om te gaan met dergelijke externe invloeden om zo de negatieve impact hiervan te minimaliseren.

Onvoorziene Omstandigheden

Covid-19

Veel deelnemers gaven aan dat Covid-19 een grote impact had op de uitvoering van het project. Het was niet mogelijk op locatie af te spreken. Hierdoor konden deelnemers elkaar niet fysiek ontmoeten en waren bezoeken aan relevante locaties niet mogelijk. Er waren geen werkbezoeken en erfbetreders waren niet welkom. Daarnaast was bepaald materiaal niet leverbaar waardoor in één van de case studies bepaalde tests niet gedaan konden worden. Meerdere respondenten gaven aan dat het door de gevolgen van Covid-19 lastig was enthousiast te blijven voor het KoM project.

Toch heeft Covid-19 niet enkel negatieve gevolgen gehad. Zo gaven enkele respondenten aan dat de aanwezigheid van deelnemers bij bijeenkomsten hoger was doordat zij online konden aansluiten wat de drempel voor deelname verlaagde.

“Er was in het begin zeker sprake van stagnatie omdat we geen grote bijeenkomsten konden houden. Mensen bij elkaar in een hok werkt positief is mijn ervaring. Anderzijds, sinds corona is het makkelijker om [deelnemers] achter een scherm te krijgen omdat ze de weg naar de computer tijdens corona wel echt beter hebben weten te vinden. Voor Corona kwam een [deelnemer] niet gauw naar een bijeenkomst omdat deze eigenlijk altijd te druk is hiervoor maar sinds corona wordt de computer beter gevonden en sluiten ze eerder aan bij een online bijeenkomst. Dit is echt een ontwikkeling geweest tijdens het project en zodoende van negatief aspect (slecht bezochte bijeenkomsten door [deelnemers]) naar positief aspect (goed bezochte online bijeenkomsten door [deelnemers]) omgevormd.” (Respondent J, case studie 3).

([Zie afwisseling online en offline bijeenkomsten](#)).

(Dier)ziekte

Een andere externe factor die de uitvoering van case studie 3 beïnvloedde is een dierziekte. Evenals Covid-19 hindert dit het bezoek van bedrijven omdat er met deze dierziekte maar één bezoek in drie dagen is toegestaan. Hierdoor kunnen enkel strikt noodzakelijke bezoeken worden gedaan. Hoewel deze specifieke dierziekte niet direct relevant is voor andere KoM projecten, kan dierziekte of plantziekte wel voorkomen. Dit is daarom wel een punt van aandacht voor toekomstige KoM projecten: denk na over hoe je zult omgaan met dergelijke externe factoren.

Tips

- Wees voorbereid op onverwachte gebeurtenissen en externe invloeden die projectuitvoering zullen beïnvloeden en denk na hoe je hier mee om wilt gaan (zoals een coronalockdown of dier/plantziekte). Doe bijvoorbeeld een risicoanalyse.
- Zorg voor voldoende fysiek contact met en tussen deelnemers, door gebrek aan contact neem interesse en motivatie af.

Externe Communicatie & Kennisborging

Toegankelijkheid
Groen Kennisnet

Verschillende
Communicatiekanalen

Doelgroep Betrekken

Verbinding met Onderwijs

Externe Communicatie & Kennisborging

Toegankelijkheid Groen Kennisnet

KoM projecten worden aangemoedigd om zoveel mogelijk hun kennis aan te bieden op Groen Kennisnet. De ervaring met het platform verschilt onder deelnemers. Waar de één al lange tijd samenwerkt hebben anderen het gevoel dat Groen Kennisnet niet voldoende naamsbekendheid heeft onder de praktijkgerichte doelgroep van hun KoM project.

“We hebben ook hele goeie ervaring met groen kennisnet. Ik werk zelf al bijna 15 jaar samen met Groen Kennisnet vanuit allerlei onderwijsprojecten. [...] Door het op Groen Kennisnet te zetten heb je wel iets meer bestendigheid. Het is niet zo dat als 31 december het project afloopt dat het meteen weg is. Tuurlijk als je een jaar laat staan dan gaan ze vragen: moet dat ding behouden blijven. En moet je hostingskosten gaan betalen en dat soort dingen. Dat krijg je op een gegeven moment natuurlijk. Logisch. Maar het is wel zo dat als je in die kennis infrastructuur zit met je product, dat het iets meer basis geeft. Het geeft mij een veiliger gevoel dan wanneer ik zelf de website zou bouwen. Dan houdt het ook echt op, wanneer het project is afgelopen.”
(Respondent F, case studie 2).

“Voor artikelen maken we gebruik van Groen Kennisnet en mijn ervaring is dat dit platform eigenlijk niet door de [doelgroep] wordt gebruikt. Zodoende worden artikelen niet altijd goed gelezen. Kortere filmpjes of korte artikelen worden op het [sector gerelateerde website] weggezet en de filmpjes worden nog wel aardig bekeken.” (Respondent J, case studie 3).

Naast dat de naamsbekendheid een probleem is wordt er aangegeven dat artikelen er slecht vindbaar zijn ‘*Groen Kennisnet is een woud waar je niet uitkomt*’ (Respondent A, case studie 1). Eén respondent gaf aan dat het veel tijd kostte om uit te zoeken hoe hen kennis online kon zetten en dat het best veel geld kan kosten. Een ander zei: ‘*Eerlijk is eerlijk, wat daar komt te staan, wordt niet gebruikt. Ik denk dat wat we gemaakt hebben, dat dat uiteindelijk qua lesmateriaal niet geschikt is.*’ (Respondent M, case studie 4). De aanleiding hiervoor was dat de doelgroep niet meegenomen was in de productvorming ([meer hierover bij betrekken doelgroep](#)).

Verschillende Communicatiekanalen

Respondenten geven aan dat er verschillende communicatiekanalen ingezet moeten worden om de doelgroep te bereiken. ‘*Het belangrijkste is om de kennis te delen daar waar de [doelgroep] het makkelijkst terug kan vinden*’ (Respondent A, case studie 1). De doelgroep moet actief geattendeerd worden op de KoM producten die gepubliceerd zijn. Dit kan betekenen dat uitkomsten worden gepubliceerd als artikelen die verspreid worden op sector gerelateerde websites die goed gelezen wordt door de doelgroep. Of dat uitkomsten tijdens Webinars en e-learnings gepresenteerd worden. Of dat nieuws- en sociale media kanalen ingezet worden om de doelgroep naar Groen Kennisnet te krijgen.

Daarnaast wordt er door respondenten nagedacht over kennis delen via ander type kanalen, zoals placemats, poster en koffiebekers die aanwezig zijn in de kantine van hun doelgroep. Of via wat meer moderne media zoals vloggen en podcasts om jonge mensen aan te spreken.

Over één ding zijn de respondenten het eens, het is belangrijk dat de kennis actief gecommuniceerd wordt.

“Dat is misschien wel een belangrijkste, dat je laat weten dat het er is. Want als [de doelgroep] niet weet dat die kennis er is, dat er een platform is waar alles op staat, gaan ze er ook niet naar zoeken. Dat moet je dan laten weten via de media. Heel veel loopt ook via de [erfbetreders]. Misschien dat die kan zeggen: hé kijk eens daarnaar. Die hebben eigenlijk best wel een belangrijke soort van rol binnen de kennisverspreiding” (Respondent D, case studie 2).

Externe Communicatie & Kennisborging

Doelgroep Betrekken

Uit de antwoorden van de respondenten komt naar voren dat het in alle gevallen van kennis verspreiden aan te raden valt de deelnemers en doelgroep te betrekken bij de ontwikkeling van de kennisproducten. Wanneer er niet wordt nagedacht over de gebruikerservaring van de doelgroep kan het voorkomen dat het eindproduct niet aansluit bij hun behoeftes. Wanneer deelnemers niet betrokken worden kan er een kennisproduct uitkomen waar zij zich niet in herkennen of achterstaan.

([Zie behoeftes inventariseren en daarop inspelen](#)).

Verbinding met het Onderwijs

Enkele KoM projecten zouden graag meer samen willen werken met studenten en het onderwijs. Want studenten zijn de ondernemers van de toekomst. Er wordt bij enkele projecten al samengewerkt met studenten. Zo doen studenten onderzoek voor case studie 3 en verrichtten studenten metingen bij case studie 2. Toch is die connectie volgens velen niet voldoende en zou er meer ingezet moeten worden om de kennis uit de projecten via het onderwijs te delen met toekomstige ondernemers.

“Wat nu wordt gedaan is mondjes maat studenten mee vragen. We richten ons op ondernemers maar je moet de volle breedte pakken dus ook studenten die met de kennis gaan werken in de toekomst. De verbinding met het onderwijs zou dus sterker mogen. De KoM projecten zijn nu met name bezig te onderzoeken wat er nodig is om iets snel in de praktijk te krijgen en kennis te delen maar belangrijk is ook om kennis op langere termijn beschikbaar te houden.” (Respondent A, case studie 1)

“De rol van de [doelgroep] gaat veranderen, dus dan heb je dus een ander soort type werknemer nodig. Dus dan moet je ook in de scholing daar iets in doen. Bv. hoe gaat je om met je buurt en de bewoners, hoe zitten mensen in elkaar? Hoe kan je mensen motiveren? Ik denk wel dat er andere zaken bij kijken die je in het onderwijs ook kunt leren. Er komen wel andere zaken bij kijken en daar moet je in het onderwijs ook wat mee.” (Respondent L, case studie 4).

Externe Communicatie & Kennisborging

Tips

- Geef voorlichting over Groen Kennisnet bij KoM projectleiders die nog geen ervaring hebben met het platform.
- Besteed meer aandacht aan de gebruikerservaring bij het ontwikkelen van kennisproducten voor Groen Kennisnet.
- Denk bij de aanvang van het KoM project alvast na over de kennisborging van de kennisproducten na afronding van het project, reserveer hier eventueel budget voor.
- Werk actief samen met Groen Kennisnet en laat hun meedenken over kennisproducten.
- Vraag communicatieadviseurs binnen WUR voor advies.
- Organiseer intervisie bijeenkomsten voor KoM projectleiders om uitdagingen uit te wisselen en te leren van elkaar.
- Breng in kaart welke communicatiekanalen er zijn en hoe contact te leggen om de verspreiding van kennis te bevorderen.
- Verspreid actief kennisproducten via meerdere kanalen.
- Focus bij het kennis verspreiden op handelingsperspectieven.
- Zorg ervoor dat deelnemers toegang hebben tot de resultaten en hier feedback op kunnen geven voordat deze gedeeld worden met externen.

Obstakels in Kennisdeling

We vroegen respondenten naar omstandigheden die de uitwisseling van kennis belemmerde, om erachter te komen welke factoren voldoende aandacht en zorg horen te krijgen van de projectleider. Het is niet realistisch te verwachten dat daarmee de obstakels volledig verdwijnen maar uitgebreidere communicatie zou kunnen leiden tot meer begrip en acceptatie in plaats van frustratie. De belangrijkste obstakels in kennisuitwisseling worden al besproken in andere delen van deze evaluatie en daarom wordt daarnaar verwezen.

Vrijblijvendheid
Deelnemers

Gebrek aan
Beschikbare Tijd

(On)evenredige
Financiële Verdeling

Overschatten
Eigen Capaciteit

Verschillende Belangen

Overzicht aan Tips

- Benadruk het gezamenlijk leren en de onafhankelijke wetenschappelijke onderbouwing van WUR bij het benaderen van nieuwe deelnemers.
- Denk na hoe je deelnemers tegemoet kunt komen in hun behoefte voor handelingsperspectief.
- Communiceer op een toegankelijke manier met deelnemers.
 - Gebruik termen die bekend zijn bij de doelgroep.
- Sta open voor ideeën, perspectieven en kennis uit de praktijk.
- Durf de limitaties van eigen kennis en vaardigheden toe te geven.
- Wees realistisch en open over eigen tijdsinvestering en belastbaarheid.
- Organiseer begeleiding vanuit WUR voor projectleiders, denk daarbij aan:
 - Intervisie om als KoM projectleiders elkaar verder te helpen.
 - Een training om bepaalde projectmanagementvaardigheden te ontwikkelen
 - Contact met ervaren projectleiders.
- Maak afspraken over hoeveel tijd iedereen minimaal investeert in het project.
 - Wanneer mensen minder tijd investeren dan verwacht/ gehoopt, start ga hierover met desbetreffende individu over in gesprek.
- Betrek en informeer deelnemers voldoende.
- Zorg ervoor dat bijeenkomsten later teruggekeken kunnen worden.
- Stimuleer uitwisseling via (groep)whatsapp.
- Besteedt tijd aan goede time management.
- Stel realistische en korte termijn doelen die bijgesteld kunnen worden.

- Wees voorbereid op onverwachte gebeurtenissen en externe invloeden die projectuitvoering zullen beïnvloeden en denk na hoe je hier mee om wilt gaan (zoals een coronalockdown of dier/plantziekte).
- Zorg voor voldoende fysiek contact met en tussen deelnemers, door gebrek aan contact neem interesse en motivatie af.
- Geef voorlichting over Groen Kennisnet bij KoM projectleiders die nog geen ervaring hebben met het platform.
- Besteed meer aandacht aan de gebruikerservaring bij het ontwikkelen van kennisproducten voor Groen Kennisnet.
- Denk bij de aanvang van het KoM project alvast na over de kennisborging van de kennisproducten na afronding van het project, reserveer hier eventueel budget voor.
- Werk actief samen met Groen Kennisnet en laat hun meedenken over kennisproducten.
- Vraag communicatieadviseurs binnen WUR voor advies
- Organiseer intervisie bijeenkomsten voor KoM projectleiders om uitdagingen uit te wisselen en te leren van elkaar.
- Breng in kaart welke communicatiekanalen er zijn en hoe contact te leggen om de verspreiding van kennis te bevorderen.
- Verspreid actief kennisproducten via meerdere kanalen.
- Focus bij het kennis verspreiden op handelingsperspectieven.
- Zorg ervoor dat deelnemers toegang hebben tot de resultaten en hier feedback op kunnen geven voordat deze gedeeld worden met externen.

Een evaluatie van Kennis op Maat

Janita Sanderse, Amber Kuipers- ten Brummelhuis & Kiki Verheijen

Bij vragen en/of opmerkingen neem contact op met janita.sanderse@wur.nl

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH